

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття присвячена основним аспектам проблеми професійної підготовки майбутніх вчителів технологій. Розглядаються особливості самостійної роботи студентів та основні принципи її організації у педагогічному вищому навчальному закладі.

Ключові слова: професійна освіта, вчитель технологій, самостійна робота, педагогічний вищий навчальний заклад.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі вищі навчальні заклади України залучені до прискореного, випереджального, інноваційного розвитку освіти та науки. Новітні реалії вимагають від молодих фахівців не просто освіченості, активності, пошуку, а й самостійності, вміння жити і працювати в нових умовах, бути соціально орієнтованими [1]. Постійне збільшення обсягу знань, який повинен опанувати майбутній фахівець за роки навчання у вищому навчальному закладі, підвищення вимог до його професійної і спеціальної підготовки викликає гостру потребу всебічного і глибокого дослідження системи організації самостійної роботи майбутніх спеціалістів. Сьогодні неможливо студентів вишу озброїти всіма знаннями, вміннями і навичками, котрі їм будуть необхідні для подальшої роботи. Але навчити їх самостійно оволодівати необхідними знаннями, формувати активних, творчих людей – актуальне завдання сучасної освіти [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українська педагогічна наука має чималий досвід в організації навчання і виховання майбутніх спеціалістів з вищою освітою. Проблемам розвитку професійної освіти в Україні присвячено багато наукових праць, що розкривають різні аспекти підвищення якості підготовки фахівців. Питання теорії неперервної професійної освіти, трудового навчання розроблялися такими вченими як С.У. Гамараш, С.У. Гончаренко, Р.С. Гуревич, А.М. Гуржий, Н.Г. Ничкало, І.Л. Лікарчук, В.К. Сидоренко, С.О. Сисоєва, Н.Т. Тверезовська, М.І. Шкіль та ін. Проблема організації самостійної роботи майбутніх вчителів технологій як в аудиторії, так і поза нею, досі лишається актуальною та спричиняє дискусію вчених-педагогів та фахівців галузі.

Формулювання цілей статті. Мета статті – дослідити особливості самостійної роботи майбутніх вчителів технологій задля визначення основних принципів її організації у педагогічному вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звернення до теорії й практики вищої професійної освіти дозволяє виділити ряд науково-теоретичних підходів до організації самостійної роботи майбутніх учителів технологій. До них ми відносимо контекстний, індивідуально-особистісний, культурологічний і компетентнісний підходи. Розкриємо їхній зміст.

Організація самостійної роботи студентів з позиції контекстного підходу ґрунтується на теорії діяльності, відповідно до якої засвоєння соціального й педагогічного досвіду здійснюється в результаті активної, свідомої діяльності суб'єкта. Особлива увага звертається на реалізацію поступового, поетапного переходу студентів від навчальної діяльності до квазіпрофесійної діяльності (через ділові ігри, проектні роботи) і далі – до професійної діяльності (через науково-дослідну роботу студентів, курсове й дипломне проектування, виробничу практику) за допомогою практично-орієнтованих творчих завдань. Реалізація цього підходу передбачає активність індивідуума, проблемність у постановці завдань, єдність навчання, виховання й практики, а також комплексне використання різних форм, методів і засобів активного навчання майбутніх педагогів в поєднанні з традиційними методами.

Індивідуально-особистісний підхід в організації самостійної роботи майбутніх учителів передбачає створення системи рівневих завдань, що враховують індивідуальні особливості кожного студента. Індивідуально-особистісна діяльність студента вибудовується з урахуванням системи відносин людини з природою, з іншими людьми, з культурою; характеру цієї взаємодії, виходячи з індивідуальних якостей, інтересів, цінностей людини; відношення до майбутньої професії. Для кожного студента поле діяльності є індивідуальним залежно від рівня самостійності. Самостійна робота, що ґрунтується на індивідуалізації навчання, надає можливість студентам з різним рівнем підготовки глибше й повніше вивчити предметну галузь, уникнути "зрівнялівки" при оцінці результатів роботи, максимально розкрити можливості кожного.

Культурологічний підхід на етапі модернізації освіти набуває особливої актуальності і значущості, бо в педагогічному виші він сприяє формуванню педагога високого рівня культури й духовності. Вчитель, що володіє високою духовністю, усвідомлює власну відповідальність перед країною за виховання підростаючого покоління, накопичення ним духовного досвіду світової й

національної культури. Культурологічний підхід у навчанні та вихованні забезпечує збереження, передачу, відтворення й розвиток культури засобами освіти.

Компетентнісний підхід у рамках розглянутого аспекту полягає в прищепленні й розвитку у студентів набору ключових компетенцій через виконання самостійної роботи. Ми виходимо з того, що професійні компетенції майбутнього вчителя технологій формуються через навчальну діяльність у ході самостійної роботи й пов'язані з реалізацією вимог до готовності випускника спеціальності.

Формувати вміння самостійної роботи (СР) слід з перших днів перебування студентів у ВНЗ, коли вчорашній абітурієнт переживає особливий сензитивний період, пов'язаний з соціально-професійною адаптацією. Важливо, щоб студент своєчасно усвідомив вимоги до організації СР, ознайомився з раціональними прийомами її виконання. Він має усвідомити роль і місце самоосвіти та самовиховання у становленні особистості майбутнього фахівця, правильно організовувати режим дня, розподіляти бюджет свого часу. Все це сприяє поліпшенню якості знань студентів, а також стимулює інтерес до вдосконалення прийомів СР.

Сучасність вимагає від учителя високої загальної культури, широти кругозору, потреби в постійній самоосвіті й готовності до неї. З урахуванням виділених підходів та особливостей професійної діяльності вчителя виділяємо наступні основні принципи, спираючись на які необхідно здійснювати організацію самостійної роботи майбутніх учителів технологій. Важливо відзначити, що під принципами розуміються вихідні положення, що визначають зміст і характер самостійної навчальної роботи студентів, кінцеві цілі якої, полягають в опануванні системою знань в обсязі програми вишівської підготовки фахівця, формуванні наукового світогляду, набутті якостей соціально активної і творчої особистості. Основою визначення системи принципів стали положення, відбиті в роботах В.І. Андреева, Ю.К. Бабанського, С.І. Зинов'єва, І.П. Підласого, М.Н. Скаткіна й ін. Розкриємо зміст виділених принципів.

Принцип системності застосовується не лише щодо змісту навчання, але й до самого ходу навчання, його процесуального аспекту. Ефективність виконання самостійної роботи студентами залежить від рівня адекватної складності завдань, ступеня впорядкованості методичного матеріалу, від його узгодженості з існуючими нормами та від раціонального розподілу матеріалу на змістові модулі.

Принцип науковості полягає в тому, що зміст самостійної роботи має повністю відповідати сучасним вимогам щодо інформатизації освіти. Зміст самостійної роботи повинен визначатися на основі об'єктивних наукових закономірностей, новітніх та перспективних досягнень у розвитку науки та суспільства.

Принцип єдності теорії й практики реалізується як при розробці змісту рівневих навчальних завдань для самостійної роботи, так і при відборі організаційних форм навчання й інформаційних технологій навчання.

Принцип індивідуалізації проявляється в стилі самостійної навчальної роботи студента і передбачає опору на індивідуальні особливості людини, а також на індивідуально-типологічні особливості особистості. Реалізація цього принципу дозволяє майбутньому педагогові порівнювати заплановану самостійну роботу з можливостями її виконання, більш раціонально й повно використовувати бюджет особистого часу. Оптимальне планування самостійної роботи – важливе й необхідне завдання, розв'язання якого дозволить підвищити культуру навчальної роботи студента.

Принцип свідомості й активності самостійної навчальної роботи виключає механічне завчання матеріалу, орієнтує студентів на глибоке розуміння й осмислення його змісту, на вільне володіння засвоєними раніше знаннями. Активність – це, насамперед, прояв активного інтересу до того, що вивчає студент, творча участь його в роботі з осмислення набутих знань. Активність і свідомість засвоєння не можна уявити без високого рівня творчого мислення, проблемно-дослідницького підходу до набуття знань.

Принцип поступового й безперервного здійснення процесу навчання через різні види самостійної роботи поєднує різні форми організації навчальної діяльності студентів і типи самостійних робіт з урахуванням переходу з молодшого курсу на старший. Реалізація підходу на початковому етапі полягає в оволодінні теоретичними положеннями способів поведінки та видів діяльності у стандартних, а потім змінених умовах, далі – поступове озброєння вміннями орієнтуватися в нових умовах, що передбачають наявність високого рівня самостійності. До особливостей підготовки вчителя технологій слід віднести, крім гуманітарних, соціально-економічних, фізико-математичних, психолого-педагогічних і економічних предметних знань також і формування спеціальних знань основ сучасного виробництва. Через самостійну роботу слід розвивати професійні вміння й навички роботи з різними інструментами й устаткуванням, роботи з великою кількістю навчальної й нормативно-довідкової інформації для реалізації контрольних, лабораторних і курсових проектів. Оволодіння інформаційно-комунікаційними й сучасними комп'ютерними технологіями є не менш важливим компонентом змісту професійної діяльності майбутнього вчителя. Готовність студента до активного використання інформаційних технологій у

майбутній педагогічній діяльності розглядається в наш час як компонент його інформаційної компетентності.

Висновки. Отже, осмислення майбутнім учителем технологій сутності професійної діяльності й формування навичок такої діяльності здійснюється через процес засвоєння дисциплін основної освітньої програми в ході виконання самостійної роботи, що сприятиме підвищенню якості підготовки майбутніх учителів за умови дотримання таких умов: чітке планування й організація самостійної роботи в єдності з виховною, навчальною, науковою діяльністю, врахування вимог держави, суспільства й потреб самої особистості студента.

Використані джерела

1. Коджаспирова Г.М. Педагогика: учебник / Г.М. Коджаспирова. – М.: Гардарики, 2004. – 528 с.
2. Петрук В.А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін: монографія / Петрук В.А. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – 292 с.

Kuzhelnyi A.

ORGANISATION PRINCIPLES OF FUTURE TEACHERS' OF TECHNOLOGIES INDEPENDENT WORK

The article is dedicated to the main aspects of the problem concerning professional preparation of future teachers of technologies. Student independent work peculiarities and its main organizational principles in pedagogical higher educational establishment are considered.

Key words: *professional education, teacher of technologies, independent work, pedagogical higher educational establishment.*

Стаття надійшла до редакції 17.06.13